

# KÖNYVTÁRAINK

Irta: Malusev Cvetkó

Hazánkban a könyv és a könyvtár a szocialista propaganda eszköze. Harci fegyver a reakciós világnézet és a tőkés rendszer eszmei maradványainak felszámolására. Könyvtáraink útján kell elvégeznünk azt a hatalmas felvilágosító munkát, amely népeink nemes célkitűzéseinek megértéséhez elengedhetetlenül szükséges, mert az, aki ezeket a célkitűzéseket nem érti, nem lehet tevékeny harcosa az új élet építésének. A könyv ma nem csak az általános műveltséget mozdíttja elő, hanem a dolgozók szaktudását is. Az önképzés útján tanuló dolgozók is értékes segítséget nyernek a jószervezett és a legszükségesebb művek tekintetében teljes könyvtárakban.

## AZ OLVASÓ SEGÍTÉSE

A frissen pezsgő új életünkben kevés olyan ember akad, aki nem érzéi szükségét az olvasásnak és aki nem teszi fel naponta magában azt a kérdést: »Mit olvassak? Hogyan olvassak, hogy a rendelkezésemre álló kevés időt teljesen kihasználjam?« Ebben a helyzetben a könyvtáros igen hasznos segítséget nyújthat, ha az olvasók egyéni életfeladata és célkitűzése szerint a megfelelő és szükséges könyveket beszerzi és mindenkor rendelkezésükre bocsájtja. A feladat megoldása számtalan apró, de komoly kérdés megoldását igényli, kezdve az olvasóról való pontos adatok beszerzésétől, a könyvtárállomány teljes ismeretén keresztül egészen a könyvtártechnikai kérdések aprólékos megismeréséig. A könyvtáron kívül a helyesen vezetett könyvszolgálat, az olvasás új szellemmel telt népszerűsítése is nagy segítséget nyújt mindazoknak, akik bármilyen oknál fogva tanulni, képezni akarják magukat.

A múltban, nem is olyan régen még, a könyvpropaganda főleg a kiadóvállalatok és könyvárusok dolga volt. Tekintet nélkül a könyv tartalmára, egyaránt ajánlották a jó és rossz könyveket. Érdekeikkel szöges ellentétben álltak a könyvtárak, melyek a maguk kevés számú könyvkölcsönzésével is csökkentették a könyvvásárlók számát. A tőkés osztály érdekei pedig amúgy sem álltak összhangban a dolgozó osztályok kulturális emelkedésével, ezért úgy a könyvek, mint a könyvtárak népszerűsítése nem mutatott semmi eredményt.

Ma a könyvek és könyvtárak népszerűsítése tömegszervezeteink elsősorú kultúrfeladata és a kultúrbizottságok ezrei foglalkoznak ezzel a fontos kérdéssel. Minden nagyobb könyvtár megnyitásáról, munkájáról, sikeréről és hibájáról ír a napisajtó, tanácskozik a felettes testület gondoskodik a könyvtár fejlesztéséről. Így épen a napokban értesültünk napisajtónkból a zimonyi járás falvaiban lebonyolított könyvkiállításról és vásárról, melynek keretében két nap alatt 7.500 darab könyv kelt el 160.000 dinár értékben. A kiállítást látogató parasztlakosság már reggel kilenc óra óta sorbanállt a kiállítási helyiség előtt, miközben a pionír szervezet tagjai házról-házra jártak és árulták a könyveket.

Az efajta könyv- és könyvtárpropaganda sajnos még nem általános jelenség, bár helyenként igen ötletes módon alkalmazzzák a népszerűsítést.

tés legidőszerűbb formáit. Mozikban, népegyetemen, tömegszervezetekben és utcákon plakátokkal, a napi és időszakai sajtóban könyvkritikák közlésével, munkahelyeken és szórakozási termekben faliújságok útján szólnak az olvasóhoz a könyvek és könyvtárak jelentőségéről, nagy emberek könyvszeretetről, a helyes olvasmány választásról és a rendelkezésre álló könyvtárak kincseinek kihasználásáról. A könyvtárak helyiségeiben könyvkiállítást rendeznek, folyóiratokat népszerűsítene. A plakátokon ilyen felírás olvasható: *»Tanuljatok Leninről, hogyan kell könyvet olvasni!«, »A feltalálók és rohammunkások legjobb segítőtársa a szakirodalom«, »Szervezd és tervezd szabadidődet!«* Nagy szerepet játszik a könyvpropaganda terén a könyvhasználat feltételeinek és a könyvkiadás időpontjának közlése, a könyvjegyzék kinyomtatása és terjesztése is. A könyv- és könyvtárpropagandának ezen általános normái tagadhatatlanul nagy szerepet játszanak kultúrforradalmunk erőteljes kibontakozásában és népművelődési munkánk kiszélesítésében. A könyv- és a könyvtár népszerűsítése azonban igazán csak a könyvtárban bontakozik ki.

### A KÖNYVTÁROS

A könyvtáros szerepe ma a pedagógusé, a nevelőé, akinek éppen úgy föl kell készülni a könyvtárórára, akár az iskolában a tanárnak, mert társadalmi szerepe, kultúrfőadata semmivel sem kisebb, mint az oktatóé a székelyen. Ez a fölkészültség biztosíthatja azt, hogy minden olvasó kezébe jó könyvet adjon, a hasznos könyvek ajánlásával útbaigazítsa. Ismernie kell azokat a szempontokat is, amelyek irodalmi érdeklődését vagy általában érdeklődési körét meghatározzák, hogy bevezethesse olvasóját a tudományba, művészetbe, a népi kultúra minden ágazatába.

Az előkészülethez tartozik a napi és időszakai sajtó figyelmes tanulmányozása, a könyvkritikák és kultúresemények számontartása, a könyvpiac eseményeinek nyilvántartása, hogy ezáltal az érdeklődő könyvlátozót mindenről pontosan tájékoztathassa. Az olvasóval való társalgás, ismerkedés csak így lehet érdemes és tanulságos. Csak akkor segíthetünk az olvasónak, ha általános képzettségéről, életcéljairól, irodalmi érdeklődéséről, politikai és emberi magatartásáról tiszta képet nyerünk. Népeink politikája, kultúrája és művészete iránt csak így tudjuk figyelmét megfelelő irányba terelni. Csak az állandóan tanuló, olvasó és művelődő könyvtáros lehet segítségére az olvasónak abban, hogy kiépítse helyes nézeteit a világpolitikáról, a technika és a természettudomány régi és új vívmányairól. Az új társadalom könyvtárosa ismeri a klasszikus és modern irodalmat és felhasználja a nyomtatott betű hatalmas erejét olvasótáborá világnézetj emelésében.

A régi, úgynevezett magas régiókban élő vagy éppen kultúrátlan könyvtáros szűkebbül gyakorlatiasságával ellentétben az új népi állam szakadatlanul tanuló és kutató könyvtárosa legfőbb feladatának éppen az olvasóval való foglalkozást tekinti. Elsősorban bevezeti az olvasót a könyvtári alap és a könyvállomány eredetének titkaiba. Minden olvasó tagnak tudnia kell a könyvtár múltjának legfontosabb mozzanatait. Utána a könyvállomány terjedelmét, kulturális értékét és ennek gyarapodási módját. Külön kell rámutatni az olvasó szakmájába vágó szakirodalomra. Ugyancsak ismertetni kell a könyvjegyzék szerkesztésének elveit. — mi hol található meg a könyvjegyzékben, hogyan találja meg benne azt, ami leginkább érdekli. A műveltség alacsonyabb fokán álló olvasó számára maga is kikeresi a szükséges könyvet. A folyóiratok is-

mertetése sem maradhat ki ebből a tájékoztatásból. Nem szabad elfelejteni, hogy a háború befejezése óta nálunk végbemenő társadalmi átalakulások óriási érdeklődést váltanak ki minden emberben a társadalmi, különösen az új Jugoszlávia felépítésének nagyszerű kérdéseiről, ezért az iránt sem lehetünk közömbösek, milyen úton-módon ad magának választ az olvasó ezekre a kérdésekre. Ugyancsak nagy szerepet játszik egy könyvtár működésében az a kérdés: mennyire tudja olvasóit helyesen tájékoztatni a világpolitika kérdéseiben és gyorsan zajló eseményeiben. A könyvtár helytállása itt természetesen attól függ, mennyire van a könyvtárnok tudatában annak a ténynek, hogy könyvtára a szocialista nevelés egyik leghatalmasabb fegyvere. Az igazi könyvtárnok ezért tevékenyen és okosan segíti elő a dolgozó tömegek szocialista öntudatra való ébresztését, államunk tervszerű felépítését a kultúra terjesztésében és erősítésében is. Az olvasóival szorosan együttérző könyvtáros felébreszti maga iránt azt a bizalmat és rokonszenvet, amely minden nevelés elengedhetetlen előfeltétele.

De nemcsak a könyvtáros segít az olvasónak, hanem az olvasó is a könyvtárosnak, — ha maga is olvasói táborára igyekszik támaszkodni. A könyvtár olvasóterméiben szervezendő tanuló- és olvasócsoportok tagjai készségesen állnak a könyvtáros rendelkezésére nem csak a könyvek és a könyvtári adminisztráció rendbentartásában, hanem a széles alapokra fektetett könyvpropaganda kiépítésében, könyvnapok és könyvkiállítások rendezésében, plakátrajzolásban, könyvgyűjtek sokszorosításban stb. »A szovjet könyvtáros a szocialista építés felelős tényezője«, mondja Krupszkaja asszony.

Nevelő és tájékoztató szerepét a könyvtáros teljes egészében csak úgy töltheti be, ha arra is megtanítja az olvasót, hol szerzheti be az ő könyvtárában nem létező, de nélkülözhetetlen műveket. Utasítást ad arranézve is, hogyan olvasson az olvasó, hogyan tanuljon. Tanulásra serkenti és biztatja, nem engedi, hogy abbahagyja a tanulást, mert tudja, hogy az önképzés útján haladó embernek biztos támaszra van szüksége. És figyelmezteti arra is, hogy erőfeszítéseit csak akkor hoznak eredményt, ha olvasása alapos és a lényegre jut el. Nem elegendő, ha csupán a szerző gondolatmenetét tudja kísérni — a tartalmat kell megértenie és átgondolnia, elsajátítania! Az önképzés munkája is tervszerű legyen; ne nyúljanak nagyobb igényű, nehezebb tartalmú könyv után, míg az alapkérdésekkel nem vagyunk tisztában!

Mindezekben az igen fontos kérdésekben, amelyek manapság a dolgozók ezreinek új, szabad, és tartalmasabb életét alakítják ki, a könyvtáros áll a fejlődésben most induló ember háta mögött, akitől új erőt meríthet. Ezért a könyvtáros kötelessége, hogy a tanuló-olvasó számára jóelőre összeállítsa a számításba vehető könyvek sorrendi jegyzékét és biztosítsa azok rendszeres beszerzését.

## KÖNYVTÁRSZERVEZÉS

Ahhoz, hogy könyvtáraink népi kulturánk igazi központjaivá válhassanak, gyökeres átszervezésre van szükség. Tömegszervezeteink épen úgy, mint a Magyar Kultúrszövetség, több intézkedést tettek már ebben az irányban, ezzel azonban még korántsem merült ki a teendőik sorozata.

Elsősorban a legfontosabb az, hogy minden könyvtár számára biztosítsuk valamely tömegszervezet anyagi és erkölcsi támogatását. Tömegszervezeteink egyébként is építik könyvtárhálózatukat, a könyvtárak azonban még nem szolgálják mindenütt a dolgozók széles rétegeit, hanem pusztán porlepte könyvraktárak. Ilyen könyvtárakkal főleg ott

találkozunk, ahol a könyvtáros a régi felfogáshoz híven megreked s nem tudja megtalálni az olvasók táborához vezető utat. Tömegszervezeteink könyvtár-politikájában egyébként is hiányzik még a szükséges összhang: a könyvtárak egymás mellett, de egymástól elszigetelten működnek. Nem ritka eset, hogy egyazon épületben a két szomszédos üzemi csoport mindegyikének meg van a maga könyvtára, vagy hogy egy épülettömbben a szakszervezeti csoportok könyvtárán kívül a Népi Ifjúság és az Antifasiszta Női Front is könyvtárat szervez. Ezek a könyvtárak egyébként is csekélyszámú könyvvel rendelkeznek, a tagság valamennyit gyorsan kiolvassa és így a könyvek kihasználatlanul hevernek. Az ilyen visszás helyzet azért fordulhat elő, mert a tömegszervezet központi szerveinek még nincs meg a nyilvántartása a könyvtárhálózat kiterjedéséről, sűrűségéről és a könyvtárak típusáról, életfeltételeiről és szervezetéről. Ezen a bajon okvetlen sürgősen segíteni kell oly módon, hogy az újonnan alakítandó könyvtárakat már a lakosság sűrűsége és nemzeti megoszlásának arányában tervszerűen szervezzük meg. A napi sajtó főbb híradásiban foglalkozott már ezekkel a bajokkal, ki is emelte pl. a kikindai szakszervezeti könyvtár gyengeségét, szak-könyvhiányát. — a zrenyanini szakszervezeti tanács csekélyszámú magyar könyvét és azt, hogy a munkásság számára egyébként sincs elegendő könyv.

Lényeges könnyítést jelentene a könyvtárközi kapcsolatok kiépítése oly módon, hogy minden könyvtár rendelkezzen a környékbeli összes könyvtárak könyvjegyzékével és a könyvtárak egymás között kölcsönösen építsék ki a szoros könyvszolgálatot. A könyvszolgálat rendszer kiépítésével elérhetjük azt, hogy egy járás, illetve kerület minden könyvét a tagkönyvtárak bármelyik tagja bármikor megkaphatja. Ez elsősorban a magyar könyvek olvasását segítené elő, miután ezekben még mindig nagy hiány mutatkozik. Ezzel erősen növelnék az olvasók számát, a könyvek forgalmát és a könyvtárak tekintélyét a nép szemében. Ez a rendszer megfelelő szervezeti formákat igényel, amelyek biztosítják a könyvek zavartalan vándorlását, épségét stb. A rendszer kiépítéséhez a már meglévő városi könyvtárak adhatják meg legjobban a kezdeményezést. Ily módon a könyvolvasásba, bekapcsolhatjuk a szállításokon szétszórtnan élő parasztságot is.

## KÖNYVÁLLOMÁNY

Mint megemlítettük, a könyvállománynak erkölcsi és tudományos értéken kívül, anyagi értéke is van, melvért a könyvtáros ugyancsak felelős. A könyvtáros elsősorú kötelességei a könyvállomány állandó gyarapítása új könyvek és sorozatok beszerzésével, folyóiratok íratásával, a napisajtó példányainak gyűjtésével és bekötésével, könyvgyűjtési akciók szervezésével stb. A gyűjtemény főbecsülhetetlen érték, ezért óvnia kell a könyvállományt a pusztulástól, az elkallódástól, a felelőtlen kezeléstől. A könyvek visszatartása illetve hosszantartó kintmaradása ellen is kíméletlen harcot kell folytatnia. A megrongált könyveket időben kijavítani, átkötetni, a könyvtár bútorzatát és adminisztrációs könyveit rendben tartani, a helyiségek állandó tisztán- és karbantartására stb. gondot fordítani — mindez a könyvtáros gondja és felelőssége.

Tudjuk, hogy az új könyvtárak könyvállományának jelentékeny része az elhagyott magánkönyvtárakból került ki. Az ilyen könyvekkel együtt könyvtárainkba költözött át a magánkönyvtárakat jellemző zűrzavar is, amely elsősorban a könyvállomány szertelen tarkaságában jut

kifejezésre. A régi Jugoszláviában kiadott sovinszta és nagyszerb irányzatú könyv mellett, a legjobb könyvek társaságában ott találhatjuk a megszállás idején behurcolt irredenta mérget is. Nagy erőfeszítésre és sok türelemre lesz szükség, míg ettől a zavartól megszabadulunk. Valamit azonban már most megtehetünk: segítséget kérhetünk a legközelebbi városi könyvtártól, melynek szakemberei hasznos tanáccsal szolgálhatnak. Ezenkívül biztosítanunk kell a könyvkiadó vállalatok újabb kiadványainak megküldését: Lenin, Sztalin, Tito írásait, Tolsztoj, Solochov, Gergely Illés, Déry stb. műveit — a haladó emberiség többi nagy íróinak munkáit. A könyvtár teljességétől függ a társadalmi nevelő munka célkitűzéseinek elérése, az olvasók és az elolvasott könyvek száma, az érdeklődők és tanulni akarók vágyának kielégítése stb. Harcolni kell az ellen, hogy a jó könyveket egyes, úgynevezett »könyvbarátok« összevásárolják, felhalmozzák és a könyvtárak ugyanakkor könyv nélkül maradnak.

### KÖNYVTÁRTEHNIKA

Végül meg kell említeni a könyvtártechnika kérdéseit is. Itt elsősorban a könyvtári alap, a könyvjegyzékek, a statisztikák, a nyomtatványok, a berendezés és az összes kellékek egységes alakiára, típusára gondolunk, — az egységes kezelési elvekre és rendszabályokra, amelyek mind lehetővé tennék úgy a könyvtárnokok, mint az olvasók számára a gyors és helyes tájékozódást és olcsóbbá tennék az egész ügykezelést. Igen fontos kérdés a könyvjegyzékek nyomtatása és terjesztése, különösen ha az olvasó ebben a könyvtár rövid jellemzését, szervezetét, szabályzatát, a könyvtárórák megjelölését, a környék más könyvtárainak címét, könyveinek jellemzését stb. megtalálja. Izléeses füzet alakjában az ilyen könyvjegyzék gyorsítaná az egész ügykezelést és a propagandának is jelentékeny eszközévé válhatna.

A könyvtár működése folyamán nem szabad elhanyagolni az elért eredmények felmérését sem. Meghatározott időközökben alaposan szemügyre kell venni az olvasók és a könyvek kartotéklapjait, megállapítani a könyvtári tagság társadalmi-, nemi-, korszerinti összetételét, legfőbb érdeklődési irányát, a legnagyobb számú könyv olvasóit külön-külön kell áttanulmányozni, megnézni mit olvasnak és hogyan, milyen az olvasott könyvek erkölcsi, politikai, tudományos stb. értéke és milyen hasznot lát olvasójuk olvasásukból. Megállapítható-e bizonyos haladás az olvasó szakmai vagy világnézeti képzettségében stb. A könyvek kartonja értékes adatokat tartalmaz a legolvasottabb könyvekről és utalás: mutat a könyvtár működésére, nevelés-politikájára — meglátjuk, hogy olvasóink Gorkijt vagy Szabó Dezsőt olvasnak-e, milyen érdeklődést mutatnak a tudományos és szakkönyvek iránt stb.

Mindezek a kérdések kultúréletünk fontos problémái. Ma, amikor hazánk politikai és gazdasági forradalma után a kultúrforradalom útjára léptünk, foglalkoznunk kell könyvtárainkkal, mert szerepük az iskola szerepével együtt jár s ha jó az iskola és haladó a nevelési módszer, akkor padjaiban, így a könyvtár olvasói sorában is, új társadalmunk erős alapja épül.